नेपाल वायुसेवा निगम

स्वेत पत्र

२०७५ साल भाद्र मसान्तको स्थितिमा

विषय प्रबेश

नेपाल भित्र तथा विदेशमा, सुरक्षित, कुशल, सुव्यवस्थित र किफायति हवाई यातायत सेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सन् १९५८ जुलाई १ तारिखका दिन नेपाल वायुसेवा निगम (तत्कालिन शाही नेपाल वायुसेवा निगम) को स्थापना भएको हो ।

निगमसंग अन्तर्राष्ट्रिय उडानका लागि २ थान वाईड वडी A330 जहाज, २ थान न्यारो वडी A320 जहाज र १ थान बोईङ्ग जहाज रहेका छन् । आन्तरिक उडानका लागि ३ वटा टुईनवटर, २ वटा MA 60, ४ वटा Y12E विमानहरु रहेका छन् । निगमले आफ्नो जहाजहरुवाट अन्तर्राष्ट्रिय तर्फ दिल्ली, मुम्बई, बैङ्गलोर, थाईल्याण्ड, हङकङ्ग, क्वालालम्पुर, दुबई, दोहा र आन्तरिक तर्फ २२ सेक्टरमा नियमित उडान गरिरहेको छ । उडानका अलावा निगमले नेपालमा आउने अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवा कम्पनिहरुलाई भुमिस्थ प्रबन्ध सेवा प्रदान गरिरहेको छ ।

निगमको सुधारको कार्य तिब्र गतिमा अघि बढाउनका लागि सरकार, नीति निर्माता र सम्बन्धित सरोकारवालाहरु समक्ष निगमको बिद्यमान अवस्था स्पस्ट पार्न र सुधार हुन नसकेमा निगमको भविश्यको अवस्था के होला भन्ने जानकारी प्रबाह गर्न जरुरी भएको छ । निगमका हवाई जहाजहरुको अवस्था के कस्तो छ, निगम वित्तिय रुपमा कुन अवस्थामा रहेको छ, निगमको कुन कुन क्षेत्रमा के कस्ता सुधारात्मक उपायहरु अबलम्बन गर्न कति आवश्यक र कति जरुरी छन् आदि जानकारी दिन, समस्याको गहनता बुझ्न सघाउ पुऱ्याउन साथै सुधार आरम्भ गर्नु पहिले एक आधार निर्धारण गर्न आवश्यक ठानिएकोले यो स्वेतपत्र जारी गरिएको हो ।

स्वेतपत्रको उद्देश्य

यस स्वेतपत्रको उद्देश्य नेपाल वायुसेवा निगमको वर्तमान आर्थिक, व्यवस्थापकिय, मानव संसाधन, भौतिक, यान्त्रिक, ईञ्जिनियरिङ्ग, बजार व्यवस्थापन तथा अन्य स्रोतको स्थिति र उपयोगिता सम्बन्धमा विस्तृत विवरण पेश गर्नु रहेको छ । यस दस्ताबेजवाट निगमको सुधारको लागि आवश्यक विषय, क्षेत्र र तथ्यहरुको पहिचान गरी कुन-कुन विषयहरुमा सुधार केन्द्रित गर्न जरुरी रहेको छ भन्ने जानकारी प्रदान गर्ने आशा लिईएको छ । यसवाट निगम सम्बन्धमा सही धारणा बनाउन सम्बद्ध सबैलाई मद्दत पुऱ्याउने विश्वास रहेको छ ।

विषय सूची

१. निगमको वित्तिय अवस्था १
१.१ पुँजी १
१.२ नाफा नोक्सान १
१.३ कर्जा १
१.४ प्रमुख सम्पत्ति..२
१.५ प्रमुख दायित्व ४
१.६ वाईड बडी जहाज (A330) उडान अघि र पछिको वित्तिय अवस्था..५
१.७ अन्तिम लेखापरिक्षण तथा कर लेखा परिक्षण ६

२. जहाजहरुको अवस्था ७
२.१ निगमको जहाजहरुको विवरण तालिका ७
२.२ निगमको जहाज सञ्चालन अवस्था..७

३. निगमको बजार व्यबस्थापन..९
३.१ अन्तराष्ट्रिय बजार..९
३.२ अन्तराष्ट्रिय बजार Seat Factor..९
३.३ आन्तरिक बजार..१०
३.४ जि.ए.सए पि.एस.ए र सि.एस.ए........ ....१०
३.५ यात्रु कार्गो तथा बजार अंश..११

४. निगमको भूमिस्थ प्रबन्ध सेवा १२
४.१ बिदेशी बिमान सेवाहरुको भुमिस्थ प्रबन्ध सेवा १२
४.२ निगमको अन्तराष्ट्रिय सेक्टरमा भुमिस्थ सेवा व्यवस्था..१२
४.३ साधन स्रोतको कमी १२

५.जनशक्ति विवरण १३

६.निष्कर्ष..१४
६.१ वित्तिय सम्बन्धमा..१४
६.२ विमान तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धमा..१४
६.३ अपरेसन्स सम्बन्धमा १५
६.४ बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा १५
६.५ भुमिस्थ सेवा सम्बन्धमा १५
६.६ जनशक्ति सम्बन्धमा..१५

निगमको वित्तिय अवस्था

१.१ पुँजी
१.२ नाफा नोक्सान
१.३ कर्जा
१.४ प्रमुख सम्पत्ति
१.५ प्रमुख दायित्व
१.६ वाईड बडी जहाज (A330) उडान अघि र पछिको वित्तिय अवस्था
१.७ अन्तिम लेखापरिक्षण तथा कर लेखा परिक्षण

## १)	निगमको वित्तिय अवस्था

१.१) पुँजी

निगमको अधिकृत पुँजी रु. ३० करोड रहेको छ। पुँजीको विवरण निम्नानुसार रहेको छ :

चुक्ता पुँजी (नगदमा)	रु. ३७९,२६६,११०।७२
चुक्ता पुँजी (स्थिर सम्पत्तिमा)	रु. २,७२४,५७०,९८८।००
जम्मा पुँजी	**रु. ३,१०३,८३७,०९८।७२**

चुक्ता पुँजी (स्थिर सम्पत्तिमा) अर्न्तगत निगमलाई नेपाल सरकारबाट अनुदानमा प्राप्त १ थान MA 60 तथा १ थान Y 12E मुल्य रु. २,१३८,८६१,७७८।०० र रु. ५८५,७०९,२१०।०० लाई क्रमश नेपाल सरकारबाट पुँजी लगानीको रुपमा लेखाङ्कन भएको छ।

१.२) नाफा तथा नोक्सान

निगमको विगत पाँच वर्षको नाफा (नोक्सान) तथा संचित नाफा (नोक्सान) विवरण निम्नानुसार रहेको छ :

आर्थिक वर्ष	नाफा (नोक्सान)	संचित (नोक्सान)	कैफियत
२०७४।७५	३५३,९५२,०००।००	(२,१६०,०६०,९३४।८१)	प्रोभिजनल
२०७३।७४	७४,५५३,८७८।६९	(२,५१४,०१२,९३४।८१)	लेखापरीक्षण सम्पन्न
२०७२।७३	२६३,५७७,२१३।८७	(२,४२४,८०८,२२०।०५)	लेखापरीक्षण सम्पन्न
२०७१।७२	१६,१८४,५१७।७०	(१,८६४,२८२,९८६।५०)	लेखापरीक्षण सम्पन्न
२०७०।७१	१९,५९२,३६९।२१	(१,८४२,००५,२७८।३४)	लेखापरीक्षण सम्पन्न

कोष्ठ भित्रको रकमले नोक्सान जनाउँदछ।

१.३) कर्जा

१.३.१) दिर्घकालिन कर्जा

निगमको भाद्र मसान्तमा दिर्घकालिन कर्जा तथा ब्याज दायित्व निम्नानुसार रहेको छ :

दिर्घकालिन कर्जा	रकम (रु.)	वार्षिक ब्याजदर	वार्षिक ब्याज(रु.)
कर्मचारी सञ्चयकोष (A320-200) - २ थान	८,८७१,६०५,४४७।००	१०.५० %	९३१,५१८,५७१।९४
कर्मचारी सञ्चयकोष(चक्रिय कर्जा)	१,१०८,०७१,९९१।००	१०.५० %	११६,३४७,५५९।०६
कर्मचारी सञ्चयकोष (A330-200) - १ थान	११,९९६,१३०,२८७।००	१०.५० %	१,२५९,५९३,६८०।१४
नागरिक लगानी कोष (A330-200) - १ थान	१२,०००,०००,०००।००	१०.५० %	१,२६०,०००,०००।००
नेपाल सरकारबाट कर्जा			
ना.उ.प्रा.सम्बन्धित	२८७,४५१,७१८।००	८.०० %	२२,९९६,१३७।४४
क्यानेडियन ऋण	२८,७८३,०००।००	८.०० %	२,३०२,६४०।००
सरकारी ऋण	५३,०९२,१७८।००	६.५० %	३,४५०,९९१।५७
भन्सार MA 60	१२०,०००,०००।००	६.५० %	७,८००,०००।००
भन्सार A 320	१००,०००,०००।००	६.५० %	६,५००,०००।००
सहुलियत ऋण MA 60	१,६५०,८८३,०००।००	१.७५ %	२८,८९०,४५२।५०
सहुलियत ऋण Y 12 E	१,३६९,६०६,७८२।००	१.७५ %	२३,९६८,११८।६९
जम्मा दिर्घकालिन कर्जा	**३७,५८५,६२४,४०३।००**		
जम्मा वार्षिक ब्याज			**३,६६३,३६८,१५१।३२**

उक्त कर्जाबाट निगमलाई हाल वार्षिक रु. ३,६६३,३६८,१५१।३२ ब्याज दायित्व रहेको छ (मासिक रु. ३०५,२८०,६७९।२८) निगमले सम्पूर्ण कर्जाहरु स्विकृत सिमासम्म पूर्ण उपभोग गरिसकेको छ । कर्मचारी सञ्चयकोषबाट स्विकृत चक्रिय कर्जा सिमा रु. १.५० अर्ब मध्यबाट निगमले बाँकी रहन गएको रकम रु. ३९ करोड १९ लाख कर्जा उपभोग गर्न सक्ने अवस्था रहेको छ ।

१.३.२) छोटो अवधिको कर्जा (ओभरड्राफ्ट)

निगमको २०७५ भाद्र मसान्तमा निम्नानुसार छोटो अवधि कर्जा (ओभरड्राफ्ट) रहेको छ ।

बैंक	रकम (रु.)	वार्षिक ब्याजदर	वार्षिक ब्याज (रु.)
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	७१०,०००,०००।००	१०.५० %	७४,५५०,०००।००
हिमालयन बैंक	१,०९०,०००,०००।००	१०.५७ %	११५,२१३,०००।००
जम्मा	**१,८००,०००,०००।००**		**१८९,७६३,०००।००**

छोटो अवधिको कर्जा निगमले स्विकृत कर्जा सिमासम्म पूर्ण रुपमा उपभोग गरिसकेको छ । उक्त कर्जाबाट निगमलाई वार्षिक रु. १८९,७६३,०००।०० ब्याज दायित्व रहेको छ (मासिक रु. १५,८१३,५८३।३३) । **समग्रमा, निगमको मासिक कुल ब्याज दायित्व रु ३२,१०,९४,२६२.६१ रहेको छ ।**

कुल कर्जा

विवरण	रकम (रु.)
दिर्घकालिन कर्जा	३७,५८५,६२४,४०३।००
छोटो अवधिको कर्जा (ओभरड्राफ्ट)	१,८००,०००,०००।००
जम्मा	**३९,३८५,६२४,४०३।००**

१.४) प्रमुख सम्पत्ति

१.४.१) जहाज तथा इन्जिन

निगमको जहाज तथा इन्जिनको मुल्य निम्नानुसार रहेको छ :

विवरण	रकम (रु.)
A330 (1st Aircraft)	१२,२८२,०५५,९२६
A330 (2nd Aircraft)	१२,२३५,६५१,५४०
A320 (1st Aircraft)	३,९५३,८०६,५२८
A320 (2nd Aircraft)	४,२५९,२९९,२५१
B757 ACB	६५८,७५५,१३७
Twin Otters (3 Qty)	१,६२२,७५१
MA60 (2 Qty)	२,६४७,६९०,९९२
Y12E (4 Qty)	१,६८७,६२४,२०७
जम्मा	**३७,७२६,५०६,३३३**

निगमको टुईनवटर विमान तथा B757 जहाजहरुको पूर्ण रुपमा ह्रासकट्टी भईसकेकोले लेखाप्रणालीको सिद्धान्त र मान्यता अनुसार Salvage value मा राखिएको छ । यद्यपि बजार बिक्रीको मूल्य व्यवहारत उल्लेख गरिए भन्दा बढी हुन सक्तछ ।

१.४.२) जग्गा तथा भवन

निगमको नाममा रहेको जग्गा तथा भवनको मूल्य निम्नानुसार रहेको छ :

विवरण	रकम (रु.)
जग्गा	७,५२७,८२५,१०८।६९
भवन	६६,९५७,९३१।९०
जम्मा	**७,५९४,७८३,०४०।५९**

निगमले आ.व. २०७१।७२ मा निगमको सम्पूर्ण जग्गाहरुको पुनः मूल्याङ्कंन गरी सो पुन मूल्याङ्किंत मूल्यलाई वित्तिय विवरणमा प्रस्तुत गरेको छ । निगमको कान्तिपथ, पोखरा, नेपालगञ्ज (केही मात्र) र विराटनगर (केही मात्र) वाहेकका देशका अन्य चौध स्थानमा रहेको जग्गा निगमले आफ्नो अथवा ब्यवसायिक प्रयोजनको लागि प्रयोग गरेको छैन । उल्लेखित भवन तथा जग्गाको मुल्य पुनः पुर्नमुल्याङकन गर्दा वास्तविक मुल्य उल्लेखित मुल्य भन्दा बढ्ने देखिन्छ ।

१.४.३) आसामी

निगमको २०७५ भाद्र मसान्तमा निम्नानुसार आसामी रहेको छ :

आसामी	१,०२२,२८१,९४४।७५
शंकास्पद आसामी	२७१,५२८,६३७।०३
शंकास्पद बाहेकका आसामी	**७५०,७५३,३०७।७२**

१.४.४) बैंक मौज्दात

निगमको २०७५ भाद्र मसान्तमा स्वदेश तथा विदेशस्थित विभिन्न बैकंहरुको बैंक मौज्दात अर्न्तगत रु. २०६,८२३,२४८।५८ मौज्दात रहेको छ (विदेशी विनिमयलाई ने.रु.मा परिवर्तन गरिएको छ) ।

१.४.५) जहाजको पाटपूर्जा तथा मौज्दात

निगमसँग भएको जहाजको पाटपूर्जा तथा मौज्दात रु. २,४३७,१०५,३६९।८३ रहेको छ ।

१.४.६) Ground Equipment

निगमसंग भएको Ground Equipment मौज्दात रु २१७,४८९,१०९।२७ रहेको छ ।

कुल प्रमुख सम्पत्ति

विवरण	रकम (रु.)
जहाज तथा इन्जिन	३७,७२६,५०६,३३३
जग्गा तथा भवन	७,५९४,७८३,०४०।५९
आसामी	७५०,७५३,३०७।७२
बैंक मौज्दात	२०६,८२३,२४८।५८
जहाजको पाटपूर्जा तथा मौज्दात	२,४३७,१०५,३६९।८३
Ground Equipment मौज्दात	२१७,४८९,१०९।२७
जम्मा	**४८,९३३,४६०,४०८।९०**

निगमसंग भाद्र २०७५ मसान्तसम्म कुल प्रमुख सम्पत्ति रु ४८,९३३,४६०,४०८।९० रहेको छ ।

१.५) प्रमुख दायित्व

१.५.१) साहु (क्रेडिटर्स)

निगमको २०७५ भाद्र मसान्तमा साहू (केडिट्रस) मौज्दात रु. ९४१,९८६,३६८।७६ रहेको छ ।

१.५.२) जहाज कर्जाको किस्ता भुक्तानी

निगमको २०७५ भाद्र मसान्तमा जहाजको कर्जाको ब्याज दायित्व निम्नानुसार रहेको छ :

ऋण	रकम (रु.)	मासिक (रु)
A ३२० (9N-AKW &9N- AKX)	२२०,६३७,२३४।००	११०,३१८,६१७।००
A ३३० (9N-ALY)	१६२,१९४,२५४।७०	१०४,९६६,१४०।०२
A ३३० (9N-ALZ)	८२,८४९,३१५।०७	१०५,०००,०००।००
जम्मा	**४५६,६८०,८०३।७७**	**३२०,२८४,७५७।०२**

निगमले उपभोग गरेको जहाज कर्जामा हाललाई त्रैमासिक रुपमा निम्नानुसार किस्ता भुक्तानी दायित्व रहेको छ :

जहाजहरु	रकम (रु.)
A ३२० जहाज	३३०,९५५,२८१।४३
A ३३० जहाज	८०४,२६४,४२७।२०
जम्मा किस्ता दायित्व	**१,१३५,२१९,७०८।६३**

निगमले ए ३३० जहाज सञ्चालन गरे पश्चात निगमको नगद प्रवाहको अवस्था हेर्दा मिति १ अगष्ट २०१८ बाट ए ३३० जहाजको व्यवसायिक उडान प्रारम्भ भई १५ सेप्टेम्बर २०१८ सम्ममा ए ३३० जहाजवाट रु. २६.४८ करोड आम्दानी भएको छ भने रु. ७५.६६ करोड खर्च भई ए ३३० बाट मात्रै रु. ४९.१८ करोडले खर्च भन्दा आम्दानी न्युन भएको छ । निगमले वाइड वडी ३३० जहाजहरु आफ्नो व्यवसायिक योजना मुताबिकका लामो दुरीको सेक्टरमा उडान सञ्चालन गर्न प्रक्रिया सुरु भएकोमा सञ्चालन स्विकृति प्राप्त गर्न सकेको छैन र सञ्चालन स्विकृति प्राप्त गर्न अझ केही महिना लाग्ने देखिन्छ ।

१.५.३) कर्मचारी अवकाश दायित्व

निगमको कर्मचारीहरुको अवकाश दायित्व निम्नानुसार रहेको छ :

विवरण	रकम (रु.)
उपदान	५२७,४५९,८२६।९८
बिदा, उपचार आदी	७३१,१६८,९२६।००
जम्मा	**१,२५८,६२८,७५२।९८**
निगमबाट भुक्तान भएको	३१०,०००,०००।००
निगमबाट भुक्तान हुन बाँकी	**९४८,६२८,७५२।९८**

कर्मचारी अवकाश कोषलाई निगमले छुट्टै स्विकृत अवकाश कोष खडा गरी सञ्चालन गरिएको छ । हाल उक्त कोषको दायित्व रु. १,२५८,६२८,७५२।९८ रहेको निगमले रु. ३१ करोड भुक्तानीको लागि कोष व्यवस्था गरेको छ र बाँकी रु. ९४ करोड ८६ लाख कोषलाई भुक्तान गर्न बाँकी रहेको छ ।

कुल प्रमुख दायित्व

विवरण	रकम (रु.)
साहू (क्रेडिटर्स)	९४१,९८६,३६८।७६
जहाज कर्जाको किस्ता	४५६,६८०,८०३।७७
कर्मचारी अवकाश दायित्व	९४८,६२८,७५२।९८
कुल कर्जा	३९,३८५,६२४,४०३।००
जम्मा	**४१,७३२,९२०,३२८।५०**

निगमको भाद्र मसान्तमा कर्जा बाहेक कुल दायित्व रु. ४१,७३२,९२०,३२८।५० रहेको छ ।

१.६) वाईड बडी जहाज (A330) उडान अघि र पछिको वित्तिय अवस्था

मासिक नगद प्रवाह विवरण

विवरण	मासिक नगद प्रवाह A330 वाहेक	मासिक नगद प्रवाह A330 समेत
आय	**८७७,०७९,९५७.००**	**१,२२७,८५८,८६९.३१**
जम्मा परिवर्तनशिल खर्च **(Variable Cost)**	५५९,५९४,७६०.६१	९४७,८९१,६७३.५९
जम्मा स्थिर खर्च **(Fixed Cost)**	२३९,९४०,५४१.११	५३२,७६५,२८२.७९
पुजिगत सम्पत्तिको खर्च **(Capital Cost)**	६५,०००,०००.००	६५,०००,०००.००
जम्मा नगद लागत	**८६५,५३५,३०१.७२**	**१,५४५,६५६,९५६.३८**
नगद बचत/(घाटा)	**१२,५४४,६५५.२८**	**(३१७,७९८,०८७.०७)**

आर्थिक सुचांकहरुको अवस्था

विवरण	वाईड वडी जहाज ऋण अघि	वाईड वडी जहाज ऋण पछि
जम्मा पुँजी	९४,३७,७६,१६३.९१	९४,३७,७६,१६३.९१
जम्मा दिर्घकालिन कर्जा	१३,५८९,४९४,११६.२१	३७,५८५,६२४,४०३.२१
कर्जा र पुँजि अनुपात	**१४.४०**	**३९.८२**

१.७) अन्तिम लेखापरिक्षण तथा कर लेखा परिक्षण

- निगमको आ.व. २०७४।७५ को लेखापरिक्षण महालेखा परिक्षकबाट श्रावण २०७५ को अन्तिम हप्तावाट सुरु भई लेखापरिक्षण भई रहेको छ ।
- निगमले आ.व. २०७३।७४ सम्म आफ्नो लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी आ.व. २०७३।७४ सम्मको कर चुक्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरिसकेको छ ।
- कर कार्यालय बाट आ.व. २०७०।७१ सम्मको कर लेखापरिक्षण (Full Audit) सम्पन्न भइसकेको छ र आ.व. २०७१।७२ को कर लेखापरिक्षण प्रक्रियामा रहेको छ ।

जहाजहरुको अवस्था

२.१ निगमको जहाजहरुको विवरण तालिका
२.२ निगमको जहाज सञ्चालन अवस्था

२) निगमको जहाजहरुको अवस्था

२.१) निगमको जहाजहरुको विवरण तालिका

निगमको जहाजहरुको अवस्था निम्नानुसार रहेको छ :

जहाजको किसिम	दर्ता	अवस्था
DHC 6-300 Twin Otter	9N-ABT	सेप्टेम्बर पहिलो हप्ताबाट structural मर्मत जारी रहेको (भुमिस्थ)
	9N-ABU	सेप्टेम्बर पहिलो हप्ताबाट structural मर्मत जारी रहेको (भुमिस्थ)
	9N-ABX	अगस्ट २०१२ देखि भूमिस्थ रहेको
Boeing 757-200	9N-ACA	बिक्री भइसकेको नामसारी हुन बाँकी
	9N-ACB	सञ्चालनमा रहेको
Xian MA 60	9N-AKQ	२२ अगस्ट २०१८ देखि २/४ वर्षे नियमित मर्मत संभार जारी रहेको (भुमिस्थ)
	9N-AKR	सञ्चालनमा रहेको
Harbin Y 12 E	9N- AKS	२८ अप्रिल २०१८ देखि भूमिस्थ रहेको
	9N- AKT	२२ अगस्ट २०१८ देखि भूमिस्थ रहेका
	9N- AKU	सञ्चालनमा रहेको
	9N- AKV	सञ्चालनमा रहेको
Airbus A320-200	9N- AKW	सञ्चालनमा रहेको
	9N- AKX	सञ्चालनमा रहेको
Airbus A330-200	9N- ALY	सञ्चालनमा रहेको
	9N- ALZ	सञ्चालनमा रहेको

निगमले जहाजहरुको मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था हुने क्रममा रहेको छ :

१) A ३३० जहाजको इन्जिन मर्मत/ओभरहल सम्झौता सम्बन्धमा प्रस्ताव प्राप्त भएको तर सम्झौता हुन बाँकी रहेको,
२) A ३३० जहाजको कम्पोनेन्ट मर्मत/ओभरहल सेवा सम्बन्धमा टेन्डर मुल्याकंन क्रममा रहेको,
३) A ३२० जहाजको इन्जिन मर्मत/ओभरहल सेवा सम्बन्धमा टेन्डर मुल्याकंन क्रममा रहेका ।

२.२) निगमको जहाज सञ्चालन अवस्था

२.२.१) क्रु व्यवस्था

निगमको हाल रहेको जहाज अनुसार आवश्यक पर्ने क्रु हाल उपलब्ध क्रु तथा थप आवश्यक क्रु संख्या निम्नानुसार रहेको छ :

Aircraft	Standard crew no			Existing Captains			Existing Copilots			Existing Instructor Pilot (IP)			Shortfall crew nos		
	Captain	Copilot	IP	Nepali	Expat	Total	Nepali	Expat	Total	Nepali	Expat	Total	Captain	Copilot	IP
A330	18	18	6	2	6	8	6	0	6	0	2	2	10	12	4
A320	16	16	6	18	3	21	11	0	11	1	2	3	-5	5	3
B757	8	8	3	6	1	7	0	0	0	1	1	2	1	8	1
MA60	5	5	2	4	1	5	2	0	21	1	0	1	0	3	1
Y12E	7	7	2	3	1	4	7	0	7	0	1	1	3	0	1
DHC 6	7	7	2	5	0	5	5	0	5	2	0	2	2	2	0

हाल ए ३३० को लागि निगमसँग ८ क्याप्टेन (६ विदेशी र २ नेपाली) रहेका छन् । ए ३३० को पूर्ण सञ्चालनको लागि १० क्याप्टेन, १२ को पाईलट तथा ४ प्रशिक्षक पाईलट हालको उपलब्ध क्रु संख्यामा थप आवश्यक रहेको छ । ए ३२० जहाजको लागि निगमसँग १८ नेपाली क्याप्टेन र ३ विदेशी क्याप्टेन रहेका छन् । निगमसँग ए ३२० को लागि आवश्यकता भन्दा ५ क्याप्टेन बढी छन् भने ५ कोपाइलटको भने कमी रहेको छ । ३२० मा बढी भएको क्याप्टेनहरु र कमी भएको कोपाईलटको व्यवस्थापन उचित तवरले गर्नुपर्ने देखिन्छ । निगमसँग एमए ६० जहाजको लागि १ विदेशी क्याप्टेन तथा ४ नेपाली क्याप्टेनहरु रहेका छन् । एमए ६० लाई पूर्ण उपयोग गर्न निगमलाई थप ३ कोपाईलट र १ इन्स्ट्रक्टर पाईलट आवश्यक रहेको छ । वाई १२ ई जहाजलाई हाल भएका क्रु को अतिरिक्त ३ क्याप्टेन र १ इन्स्ट्रक्टर पाईलट आवश्यक रहेको छ । DHC 6 जहाजको पूर्ण सञ्चालनको लागि थप २ क्याप्टेन र २ कोपाईलट आवश्यक रहेको छ । निगमसँग भएका जहाजहरुको पूर्ण सञ्चालनको लागि निगमलाई २१५ क्याबिन क्रुको आवश्यकता रहेकोमा हाल ३ विदेशी सहित जम्मा १७३ क्याबिन क्रुहरु कार्यरत रहेका छन् । निगमलाई थप ४५ क्याबिन क्रु आवश्यक रहेको छ । जहाजको पूर्ण सञ्चालन गर्न क्रुहरुको समयमै उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२.२.२) अन्तर्राष्ट्रिय उडानतर्फ जहाजको उपयोगिता

अन्तर्राष्ट्रिय उडानतर्फ जहाजहरु औषत दैनिक उपयोग निम्नानुसार रहेको छ (घण्टामा):

जहाज	आ.व. २०७४।७५	श्रावण २०७५	भाद्र २०७५
ACB	११.४१	६.९०	६.४०
AKW	११.३४	१३.४०	१२.८०
AKX	१०.८६	१४.४०	१४.४०
ALY	-	५.२०	८.००
ALZ	-	-	६.४०

निगमले वाइड वडी ३३० जहाजहरु आफ्नो व्यवसायिक योजना मुताबिकका लामो दुरीको सेक्टरमा उडान सञ्चालन गर्न नसक्दा दुई नयाँ वाइड वडी जहाजहरुको औषत दैनिक उपयोग निकै न्यून रहेको देखिन्छ ।

२.२.३) आन्तरिक उडान तर्फ जहाजको उपयोगिता

आन्तरिक उडान तर्फ जहाजहरुको औषत प्रति दिन उपयोगिता निम्नानुसार रहेको छ (घण्टामा):

जहाज	आ.व. २०७४।७५	श्रावण २०७५	भाद्र २०७५
DHC-6	३.३०	२.७	-
MA 60	४.२३	४.३०	४.४०
Y12E	३.०६	३.१०	२.४०

निगमको बजार व्यबस्थापन

३.१ अन्तराष्ट्रिय बजार
३.२ अन्तराष्ट्रिय बजार Seat Factor
३.३ आन्तरिक बजार
३.४ जिएसए, पएएस र सिएसए
३.५ यात्रु कार्गो तथा बजार अंश

३)		**निगमको बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा**

३.१) अन्तराष्ट्रिय बजार

हाल निगमले आफ्नो B757, A320 र A330 मार्फत निम्नानुसारको सेक्टरमा आफ्नो उडान गरिरहेको छ:

सेक्टर	उडान सङ्ख्या
दिल्ली	हप्तामा १० उडान
दोहा	प्रत्येक दिन हप्तामा ७ दिन
दुबई	प्रत्येक दिन हप्तामा ७ दिन
हङ्कङ्ग	हप्तामा ३ उडान
क्वालालम्पुर	हप्तामा ३ उडान
बैंकक	हप्तामा ३ उडान
बम्बई	हप्तामा ३ उडान
ब्याङ्गलोर	हप्तामा ३ उडान
जम्मा	**हप्तामा ३९ उडान**
दैनिक औसत उडान संख्या	**५.५७ उडान**

३.२) अन्तराष्ट्रिय सेक्टरमा Seat Factor

अन्तराष्ट्रिय उडान तर्फ Seat Factor (प्रतिशतमा) निम्नानुसार रहेको छ :

सेक्टर	Aircraft	आ.व.२०७४।७५	श्रावण २०७५	भाद्र २०७५
KTM-DEL	A320 / B757	८७ %	८१ %	७८ %
	A330	–	७१ %	५६ %
DEL-KTM	A320 / B757	८४ %	७७ %	८६ %
	A330	–	७८ %	६६ %
KTM-BOM	A320 / B757	६७ %	५१ %	३८ %
BOM-KTM	A320 / B757	७३ %	६० %	५८ %
KTM-BLR	A320 / B757	७७ %	८१ %	६४ %
	A330	–	–	५२ %
BLR-KTM	A320 / B757	७२ %	६३ %	५५ %
	A330	–	–	४४ %
KTM-DOH	A320 / B757	८७ %	८९ %	८२ %
	A330	–	९२ %	५१ %
DOH-KTM	A320 / B757	९३ %	९० %	८४ %
	A330	–	९४ %	६१ %
KTM-DXB	A320	७३ %	८५ %	७५ %
DXB-KTM	A320	७७ %	७२ %	७४ %
KTM-HKG	A320	७१ %	६७ %	८६ %
	A330	–	–	४० %
HKG-KTM	A320	७७ %	८९ %	५२ %
	A330	–	–	३३ %
KTM-KUL	A320 / B757	७२ %	४० %	४५ %
KUL-KTM	A320 / B757	७० %	७७ %	९२ %

KTM-BKK	A320 / B757	७९ %	८४ %	९३ %
	A330	–	–	७७ %
BKK-KTM	A320 / B757	६६ %	५५ %	९१ %
	A330	–	–	६८ %

श्रावण र भाद्र २०७५ मा Seat Factor A320 / A330 मा क्रमश ८० प्रतिशत र ६१ प्रतिशत रहेको छ ।

३.३) आन्तरिक बजार

निगमले हाल आफ्नो आन्तरिक बजारलाई २५ वटा सेक्टरमा विस्तार गरेको छ , विवरण निम्नानुसार रहेको छ:

Trunk Sector

भद्रपुर, भैरहवा, बिराटनगर, धनगढी, नेपालगंज, सिमरा ,सुर्खेत र पोखरा

STOL Sector

बाग्लुङ्ग, बाजुरा, भोजपुर, चौरजहारी, डोल्पा, जोमसोम, जुम्ला, लामिडाँडा, लुक्ला, मेघौली, मुगु, फाप्लु, रुकुम, सिमिकोट, ताप्लेजुङ्ग र थामखर्क

आन्तरिक तर्फ Seat Factor (प्रतिशतमा) निम्नानुसार रहेको छ:

विवरण	आ.व. २०७४।७५	श्रावण २०७५	भाद्र २०७५
सम्पूर्ण सेक्टर	८३ %	६६ %	७४ %

२०७४।७५ मा Seat Factor (प्रतिशतमा) ८३% रहेकोमा श्रावण २०७५ मा ६६% मा आएको तथा भाद्र महिनामा ७४% मा Seat Factor (प्रतिशतमा) रहेको छ ।

३.४) जि.एस.ए, पि.एस.ए र सि.ए.सए

निगमको जिएसए, पीएसए र सिएसए निम्नानुसार रहेका छन:

जि एस ए	अनलाइन पि एस ए		अफलाइन पि एस ए		सि एस ए	
	देश	सख्या	देश	सख्या	देश	सख्या
भारत यात्रु र कार्गो	नेपाल (Intl.) (Dom)	१७३ २६९	सिंगापुर	१	नेपाल	१७
कतार यात्रु र कार्गो	हङ्गकङ्ग	१२	कुवेत	१	हङ्गकङ्ग	१
यु.ए.ई यात्रु र कार्गो	थाइल्याण्ड	७५	जापान	२	थाइल्याण्ड	४
ताइवान यात्रु र कार्गो	मलेसिया	५८	अष्ट्रेलिया	१	मलेसिया	२
कोरिया यात्रु र कार्गो					ताइवान	१
चीन यात्रु र कार्गो					सिंगापुर	१

जापानको लागि जिएसए छनौट प्रकृयामा रहेको छ ।

३.५) यात्रु,कार्गो तथा बजार अंश

निगमको विगत पाँच वर्षको यात्रु, कार्गो तथा बजार अंश निम्नानुसार रहेको छः

अन्तराष्ट्रिय तर्फ	**२०७०।७१**	**२०७१।७२**	**२०७२।७३**	**२०७३।७४**	**२०७४।७५**
वर्ष	**२०१३।१४**	**२०१४।१५**	**२०१५।१६**	**२०१६।१७**	**२०१७।१८**
जम्मा यात्रु	३,३४५,६४०	३,५०३,५२८	३,१६३,२६१	३,७२३,१६०	३,९८१,९६७
वृद्धि (%)		४.७%	-९.७%	१७.७%	७.०%
निगमको यात्रु संख्या	**१९०,१०४**	**२१९,९७६**	**३४४,५४०**	**४२२,६४७**	**३८२,१२२**
निगमको अंश	**५.७%**	**६.३%**	**१०.९%**	**११.४%**	**९.६%**
आन्तरिक तर्फ	**२०७०।७१**	**२०७१।७२**	**२०७२।७३**	**२०७३।७४**	**२०७४।७५**
वर्ष	**२०१३।१४**	**२०१४।१५**	**२०१५।१६**	**२०१६।१७**	**२०१७।१८**
जम्मा यात्रु	१,४९४,९१८	१,४११,७१८	१,४३६,४३६	२,११२,०९२	२,२११,३३५
वृद्धि (%)		-५.६%	१.८%	४७.०%	४.७%
निगमको यात्रु संख्या	**१९,२९८**	**४६,९७४**	**४२,३०५**	**६९,८६०**	**१०२,५७०**
निगमको अंश	**१.३%**	**३.३%**	**२.९%**	**३.३%**	**४.६%**
			यात्रु संख्या		
आन्तरिक	१९,२९८	४६,९७४	४२,३०५	६९,८६०	१०२,५७०
अन्तराष्ट्रिय	१९०,१०४	२१९,९७६	३४४,५४०	४२२,६४७	३८२,१२२
जम्मा	२०९,४०२	२६६,९५०	३८६,८४५	४९२,५०७	४८४,६९२
वृद्धि (%)		**२७.५%**	**४४.९%**	**२७.३%**	**-१.६%**
			कार्गो टन		
आन्तरिक	६३	६५	४४	५५	४६
अन्तराष्ट्रिय	९६१	८६४	१,०८७	१,१३१	१,२३१
जम्मा	१,०२४	९२९	१,१३१	१,१८६	१,२७७
वृद्धि (%)		**-९.३%**	**२१.८%**	**४.९%**	**७.७%**

बजार अंश अन्तर्गत निगमको अन्तराष्ट्रिय उडान तर्फ बजार अंश २०७०।७१ मा ५.६ %, २०७१।७२ मा ७.३५ %, २०७२।७३ मा १०.९%, २०७३।७४ मा ४% र २०७४।७५ मा ९.७५ ५ रहेको छ । निगममा २ थान A320 जहाज थप पश्चात निगमको बजार अंशमा उल्लेखनिय बृद्धि भएको छ । आ.व. २०७४।७५ मा अन्तराष्ट्रिय तर्फ निगमको बजार अंश केही तल झरेको छ । आन्तरिक उडान तर्फ निगमको बजार अंश २०७४।७५ मा ३.३% बाट ४.६% पुगेको छ । अन्तराष्ट्रिय तर्फ कार्गो संख्यामा उल्लेखनिय बृद्धि भएको छ । आ.व. २०७४।७५ मा जम्मा १,२३१ टन कार्गो निगमले बोकेको छ ।

निगमको भूमिस्थ प्रबन्ध सेवा

४.१ बिदेशी बिमान सेवाहरुको भुमिस्थ प्रबन्ध सेवा
४.२ निगमको अन्तराष्ट्रिय सेक्टरमा भुमिस्थ सेवा व्यवस्था
४.३ साधन स्रोतको कमी

४) निगमको भूमिस्थ प्रबन्ध सेवा सम्बन्धमा

४.१) बिदेशी विमान सेवाहरुको भुमिस्थ प्रबन्ध सेवा

निगमले नेपालमा सेडूल तथा चार्टर उडान गर्ने विदेशी एयरलाइन्सहरु संग सम्भौता गरी भूमिस्थ सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । हाल निगमले ३६ विदेशी एयरलाइन्सलाई भूमिस्थ सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । निगमले अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड ISAGO प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको छ र हालै उक्त प्रमाणपत्र नवीकरणको लागि अडिट सम्पन्न गरेको छ ।

४.२) निगमको अन्तराष्ट्रिय सेक्टरमा भूमिस्थ सेवा व्यवस्था

निगमले उडान गर्ने हरेक अन्तराष्ट्रिय सेक्टरहरुमा भूमिस्थ सेवा सम्भौता सम्पन्न गरिसकेको छ । जापान तथा कोरिया उडानको लागि सेवा प्रदायक मूल्याङ्कनको चरणमा रहेको छ ।

४.३) साधन स्रोतको कमी

निगमले अन्तराष्ट्रिय स्तरको ISAGO प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको भएता पनि सिमित साधन स्रोतको कारण बेला बेलामा सेवामा बाधा आइरहेको छ । निगमलाई आफ्नो सेवा चुस्त तथा मापदण्ड अनुसार राख्नको लागि आवश्यक भूमिस्थ उपकरणहरु यथाशिघ्र व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

जनशक्ति विवरण

५) जनशक्ति विवरण

निगमसँग हाल निम्नानुसार जनशक्ति रहेको छ

विवरण	स्थायी कर्मचारी	करार कर्मचारी	जम्मा
सामान्य प्रशासन	६४७	१६२	८०९
सामान्य टेक्निकल	२३	३४	५७
जहाज मर्मत सम्भार	२२२	११४	३३६
उडड्यन	१२०	१७३	२९६
जम्मा	**१,०१२**	**४८३**	**१,४९५**

निगमले **Outsource** बाट निम्नानुसार जनशक्तिको प्रयोग गरेको छ

विवरण	Outsource जनशक्तिको संख्या
ग्राउण्ड सपोर्ट विभाग	३४
इन्जिनियरिङ्ग विभाग	७९
यात्रुसेवा विभाग	
१. नयाँ नेपाल	१३२
२. सुनगाभा सप्लाई तथा सेवा प्रा.लि.	

सुनगाभा सप्लाई तथा सेवा प्रा.लि. सँग प्रति उडान सम्झौता भए बमोजिम नियमित उडानमा वाइड बडी जहाज, न्यारो बडी जहाज र रिजनल लाई क्रमश ९, ७ र ४ तथा चार्टड उडानमा वाइड वडी जहाज, न्यारो बडी जहाज र रिजनल लाई क्रमश ५, ३ र २ जना जनशक्ति प्रयोग भएको छ ।

निष्कर्ष

६.१ वित्तिय सम्बन्धमा
६.२ विमान तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धमा
६.३ अपरेसनस
६.४ बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा
६.५ भुमिस्थ सेवा सम्बन्धमा
६.६ जनशक्ति सम्बन्धमा

६) निष्कर्ष

६.१) वित्तिय सम्बन्धमा

- निगमको अधिकृत पूँजी रु ३० करोड रहेको छ । हाल निगमको पूँजी लगानी रु ३ अरब १० करोड (रु ३,१०३,८३६,०९८।७२) रहेको छ । उक्त पूँजी लगानी अधिकृत पूँजी भन्दा बढी भएकोले यथाशिघ्र नियमित गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- जहाजको तिर्नुपर्ने कर्जा रकम रु ३२.८७ अर्व रहेको छ । निगमको Debt/Equity Ratio (दिर्घकालिन कर्जा / जम्मा पूँजी) ३९.८२ रहेकोले निगम उच्च वित्तिय जोखिममा रहेको छ । उक्त कर्जाको लागि निगमले वार्षिक १०.५० % का दरले ब्याज भुक्तान गर्नुपर्ने हुँदा निगमलाई उच्च किस्ता तिर्नुपर्ने भएकाले यसले निगमको तरलता अवस्था तथा नाफामा सिधै असर पर्न गएको छ । तर्सथ, वित्तिय सूचाकंहरुलाई निगम अनुकुल बनाउन तुरुन्त नेपाल सरकारबाट पूँजी लगानी भित्रयाई वित्तिय जोखिम न्यूनिकरण गरी निगमको विश्वसनियता कायम गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- निगमसँग उपलब्ध नगद प्रवाह तथा निगमले तिर्नु पर्ने दायित्व अत्याधिक रहेको छ । वाईड वडी जहाजको व्यावसायिक योजना अनुसार सञ्चालन नभएसम्म उक्त कमीलाई पूर्ती गर्न निगमलाई तत्कालै नेपाल सरकारबाट आर्थिक सहायता आवश्यक रहेको छ ।

६.२) विमान तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धमा

- आन्तरिक उडानका तिन वटा विमानहरू क्रमश 9N - ABX, ABT, ABU, (DHC - 6), 9N- AKS (Y12E र 9N AKT (Y12E) मिति क्रमश २५ अगस्त २०१२, सेप्टेम्बर २०१८, सेप्टेम्बर २०१८, २८ अप्रिल २०१८ र २७ अगस्त २०१८ बाट भूमिस्थ अवस्थामा रहेका छन् । साथै 9N AKQ (MA 60) जहाज को चौथौ वर्षको नयमित मर्मत सम्भार भइरहेको छ । जहाजहरुको मर्मत सम्भार समयमै गरि विमान संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- जहाजहरुको मर्मत सम्बन्धमा निम्न जहाजहरुको मर्मत सम्भार व्यवस्था हुने क्रममा रहेको हुँदा हालको अवस्थामा निगम उक्त क्षेत्रहरुमा उच्च जोखिममा रहेको छ ।
    - A330 जहाजको इन्जिन मर्मत र ओभरहलको लागि प्रस्ताव पेश भईरहेको छ ।
    - A330 जहाजको कम्पोनेन्ट मर्मत र ओभरहल सम्बन्धमा प्रस्ताव मुल्यांकनको क्रममा रहेको छ
    - A320 जहाजको इन्जिन मर्मत र ओभरहल सम्बन्धमा प्रस्ताव मुल्यांकनको क्रममा रहेको छ ।

  यी बिषयहरु शीघ्र मर्मत व्यवस्था सुनिस्चित गरि जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न जरुरि रहेको छ ।

  B 757 (ACA) जहाजलाई समयमै नामसारी गरी उक्त जहाज सम्बन्धी दायित्वबाट मुक्त हुन जरुरी छ ।

६.३) अपरेसन्स सम्बन्धमा

निगमका जहाजहरु समुचित तरिकाले सञ्चालन गर्न चाहिने भन्दा कम ककपिट क्रु र क्याबिन क्रु भएको हुँदा अधिकतम उपयोगिता प्राप्त गर्न सकिएको छैन । समयमा नै आवश्यक Crew planning गरी आवश्यक क्रु नियुक्त/विकास गरी जहाजहरुको अधिकतम उपयोगिता गर्नु पर्नेछ ।

A330 जहाजहरु तथा आन्तरिक जहाजहरुको औषत उपयोगिता न्यून रहेको छ । जहाज तथा क्रू हरुको अधिकतम उपयोगिता हुने गरी कार्ययोजना बनाई अगाडी बढ्नु पर्ने देखिन्छ ।

६.४) बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा

- अन्तराष्ट्रिय तर्फ आ.व. २०७३।७४ को तुलनामा आ.व.२०७४।७५ मा निगमको बजार हिस्सा १.८% ले घटेको छ भने आन्तरिक तर्फ १.३% ले बढेको छ । उपयुक्त बजार व्यवस्थापन रणनीति अपनाई बजार हिस्सा बढाउनु पर्ने देखिन्छ ।
- A330 जहाजले जापान, कोरिया र रियादमा उडान सञ्चालन गर्न आवश्यक प्रकृया अगाडि बढाइएको र जिएसए छनोट कार्य भइरहेको छ । आवश्यक तयारीहरु जतिसक्दो छिटो पूरा गरी आवश्यक अनुमति प्राप्त गर्न नितान्त जरुरी देखिन्छ । राजश्वको वृद्धिको लागि र yield राम्रो हुनलाई लामो दुरीमा ३३० लाई यथाशद्य चाँडो सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।
- आ.व. २०७४।७५ मा भन्दा श्रावण र भाद्र २०७५ मा seat factor घटेको छ । **Seat factor** बढाउन तत्काल उपयुक्त बजार व्यवस्थापन रणनीति बनाई अघि बढ्नु पर्ने देखिन्छ ।

६.५) भूमिस्थ सेवा सम्बन्धमा

निगमले आफ्नो भूमिस्थ सेवाको लागि ISAGO प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको छ तर पनि आवश्यक साधनहरु जस्तै Ramp Bus, Belt Loaders, Passenger Steps, GPU इत्यादिको अभाव रहेको छ । यि आवश्यक साधनहरु खरिद गर्ने प्रकृया समयमै अगाडि बढाई सेवाको स्तर कायम राख्नु पर्छ ।

६.६) जनशक्ति सम्बन्धमा

निगमसँग १०१२ स्थायी कर्मचारी तथा ४८३ करारमा कर्मचारीहरु रहेका छन् । जम्मा कर्मचारी संख्याको ५४.११%, २२.४७%, १९.६१% र ३.८१% क्रमशः प्रशासनिक कर्मचारी, जहाज मर्मत सेवा, एभिएसन र सामान्य प्राविधिक कर्मचारीहरु रहेका छन् । यात्रु सेवा विभाग, इन्जिनियरिङ्ग विभाग र ग्राउण्ड सर्पोट विभागबाट आवश्यक जनशक्तिहरु Outsourcing मार्फत गरिएको छ । सम्बन्धित विभागको अधिकार क्षेत्र भित्र रही आवश्यक दैनिक ज्यालादारीमा श्रमिकहरु प्रयोग भएको छ । निगममा आवश्यक जनशक्ति तथा उपलब्ध जनशक्तिको बारेमा O&M Survey जारी रहेको छ । निगमले आफ्नो जनशक्तिको उच्चतम प्रयोग गर्न कर्मचारीको वास्तविक आवश्यक संख्या, हाल उपलब्ध कर्मचारी तथा उपयोगितालाई मध्यनजर गरी आवश्यक परिमार्जन गरी अघि बढ्नु पर्ने देखिन्छ ।